

Vrijwilligerswerk en stages in weeshuizen zijn erg populair: een combinatie van 'iets goeds doen' voor kinderen, een cultuur leren kennen en een verre reis. Verschillende partijen promoten of organiseren dit soort vrijwilligerswerk of stages, zoals gespecialiseerde vrijwilligersorganisaties, reisorganisaties, ngo's, kerken, scholen en universiteiten of een weeshuis zelf. Toch voert Better Care Network Netherlands, samen met een groot aantal andere organisaties, campagne om deze vorm van vrijwilligerswerk en stages in weeshuizen - of 'weeshuistoerisme' - te stoppen. **Waarom eigenlijk?**

80% van de kinderen in weeshuizen is geen wees

Geschat wordt dat er wereldwijd 8 miljoen kinderen verblijven in 'weeshuizen' en dat 80% van deze kinderen nog minstens één ouder heeftⁱ: het overgrote deel van de kinderen is dus geen wees en daarom is de term weeshuis misleidend. De term wekt de indruk dat deze kinderen geen familie hebben die voor ze kan zorgen. We noemen weeshuizen daarom liever *kinderhuizen*, om zo te verwijzen naar groepsopvang van kinderen variërend van noodopvang, voor korte of lange termijn, groot- of kleinschalig, tot permanente opvang.

De negatieve effecten van kinderk huizen

Dat kinderen geen wees zijn, wil natuurlijk niet direct zeggen dat ze geen extra zorg nodig hebben. Het kind kan verlaten, verwaarloosd of misbruikt zijn. Onderzoek laat zien het grootste deel van de kinderen in kinderk huizen daar terecht komt door armoede. Het kinderk huis biedt dan toegang tot voedsel, onderdak, onderwijs en gezondheidszorgⁱⁱ. Ook discriminatie of bijvoorbeeld een gebrek aan ondersteuning voor ouders van kinderen met een handicap kunnen leiden tot plaatsing in een kinderk huisⁱⁱⁱ. Wat de reden ook is, het verlies of de scheiding van ouders, familie en eigen omgeving is voor alle kinderen een heftige en soms zelfs traumatische ervaring. Het is dan ook essentieel dat een kind terecht komt in een kleinschalige, stabiele omgeving waar professionele begeleiding is. De bestaande kinderk huizen kunnen dit doorgaans niet bieden.

Meer dan 60 jaar aan onderzoek laat zien dat opgroeien in een kinderk huis ('institutionalisering') een negatief effect kan hebben op de gezondheid, ontwikkeling en kansen voor de toekomst van een kind. Kinderen ontwikkelen zich beter in een gezinsomgeving en een langdurig verblijf in een kinderk huis is schadelijk voor de cognitieve, emotionele en sociale ontwikkeling^{iv}. Veel kinderen die zijn opgegroeid in een kinderk huis hebben moeite bij de overgang naar onafhankelijkheid. Zij missen vaak de basisvaardigheden die je wel leert in een familie, zoals hoe problemen op te lossen en omgaan met geld. Dat zijn vaardigheden die nodig zijn

om als volwassene te overleven in de wereld^v. Ook is de kans dat kinderen te maken te krijgen met geweld en (seksueel) misbruik in een kinderk huis veel groter^{vi}.

Alleen als het echt niet anders kan; een kinderk huis als tijdelijke oplossing

De *Internationale Richtlijnen voor Alternatieve Zorg voor Kinderen*, verwelkomd door de Verenigde Naties in 2009, wijzen erop dat overheden, wanneer mogelijk, moeten voorkomen dat kinderen en ouders van elkaar gescheiden worden en dus gezinnen moeten ondersteunen zodat ze

zelf voor hun kinderen kunnen zorgen, bijvoorbeeld door voedselhulp of middelen om naar school te gaan^{vii}.

Alleen wanneer er geen enkele andere oplossing binnen een familie omgeving is, mogen kinderen in een kinderkuis terecht komen en alleen onder de volgende voorwaarden:

- Het zijn goed georganiseerde en gecontroleerde kinderkuisen, die erop gericht zijn om ouders en kinderen te ondersteunen.
- Het gaat altijd om tijdelijke en kleinschalige opvang, die de situatie in een gezin nabootst, totdat een beter alternatief (bijvoorbeeld re-integratie in het gezin met behulp van pleegzorg) is gevonden.

Plaatsing in een kinderkuis voor kinderen onder de drie jaar zou in geen enkel geval moeten worden toegestaan. Deze jonge kinderen moeten in een gezinsomgeving, bv. in een pleeggezin, opgevangen worden. Een kinderkuis is schadelijk voor de fysieke en emotionele groei en welzijn van deze jonge kinderen.

Een beter alternatief: pleegzorg of gezinsopvang

Er bestaan alternatieven voor kinderkuisen die niet alleen goedkoper zijn^{viii}, maar ook meer in het belang zijn van het kind. In ons land en veel andere Westerse landen is de jeugdzorg afgestapt van opvang in grote kinderkuisen en zetten we in op opvang in pleeggezinnen of gezinshuizen. Veel overheden in landen in Afrika, Azië en Zuid-Amerika hebben ook beleid gericht op gezinsopvang en het ontwikkelen van pleegzorg. Toch zijn er met name in deze landen nog heel veel kinderkuisen, mede door toedoen van donoren en vrijwilligers worden ze in stand gehouden. In sommige landen groeit het aantal kinderkuisen zelfs.

7 redenen waarom je geen vrijwilligerswerk of stage in een kinderkuis moet doen

Regelmatig en door verschillende instanties, worden er redenen aangedragen waarom vrijwilligerswerk en stages in een kinderkuis zou kunnen bijdragen aan het welzijn van het kind. Bijvoorbeeld dat vrijwilligers en stagiairs kunnen bijdragen aan het Engels van de kinderen en goed kunnen helpen bij het organiseren van activiteiten^{ix}. Men geeft vaak als argument dat als de kinderen eenmaal in het kinderkuis wonen, je jezelf juist kan inzetten om de situatie te verbeteren en een helpende hand te bieden. Zo heeft de meerderheid van mensen die vrijwilligerswerk of een stage wil doen in een kinderkuis de beste bedoelingen en denkt te handelen met het belang van het kind voorop. Maar waarom is dit toch

geen goed idee? Welke risico's zijn er voor de kinderen in de kinderkuisen waar vrijwilligers en stagiairs in direct contact kunnen komen met kinderen?

- *Je draagt bij aan een verstoorde hechting.* Gehechtheid ontstaat bij ieder kind van nature. Elk kind heeft behoefte aan vaste verzorgers met wie het kind een langdurige relatie heeft om vanuit die veilige omgeving de wereld te ontdekken. Wanneer vrijwilligers en stagiairs – die komen en gaan – direct contact hebben deze kinderen, kan dit heel negatief werken omdat kinderen zo keer op keer een verlieservaring hebben. Ze hebben zo steeds minder vertrouwen in een volwassene; ze leren geen vertrouwen te hebben in relaties en durven deze ook steeds minder op te bouwen. Bovendien heeft het ontwikkelen van het lage zelfbeeld tot gevolg dat kinderen makkelijk slachtoffer worden van mensen met slechte intenties. Voor hele jonge kinderen kan zo'n verstoord hechting ook negatieve effecten hebben op de hersenontwikkeling. Alleen in een goede sociale relatie ga je op ontdekking uit en stimuleer je je ontwikkeling.
- *Je mist relevante kennis en ervaring.* De meeste vrijwilligers en stagiairs zijn niet getraind om met (getraumatiseerde) kwetsbare kinderen te werken en hebben weinig kennis van

de mogelijk negatieve impact van hun rol op de emotionele en sociale stabiliteit en ontwikkeling van kinderen. Kinderen krijgen niet de psychosociale zorg die ze nodig hebben om leren om te gaan met hun trauma.

- *Je draagt bij aan het onderbreken van de dagelijkse routine.* Kinderrechtenexperts en jongeren die zelf zijn opgegroeid in kinderrechtenhuizen uiten hun zorgen over hoe de aanwezigheid van internationale vrijwilligers/stagiars de dagelijkse routine van kinderen kan onderbreken (o.a. onderwijs) en verwarring kan veroorzaken wat betreft de cultuur en identiteit van kinderen^x.
- *Je neemt werkgelegenheid weg.* Door het doen van vrijwilligerswerk neemt de werkgelegenheid voor lokale mensen af. Juist in landen waar veel vrijwilligers en stagiaires

komen is het voor de lokale economie en ontwikkeling van het land belangrijk dat er werkgelegenheid wordt gecreëerd.

- *Je draagt bij aan de schending van kinderrechten.* Naast de schending van het recht van het kind om in een familieomgeving op te groeien zijn er voldoende voorbeelden^{xi} bekend waar kinderen zich moeten voordoen als 'arm' of van school wegblijven om een dansje te moeten opvoeren voor bezoekers om donaties binnen te halen. Zo wordt hun recht op onderwijs, maar ook hun recht op privacy geschonden.
- *Je kan bijdragen aan kinderhandel.* Vrijwilligerswerk en stagelopen in ontwikkelingslanden is zo populair dat het vraag heeft gecreëerd naar 'weeskinderen' en 'weeshuizen'. Stagelopen en vrijwilligerswerk stimuleert de scheiding van kinderen van hun families. Hoe meer geld er gaat naar kinderrechtenhuizen, hoe aantrekkelijker ze worden voor gezinnen die het moeilijk hebben en er zo van overtuigd raken dat hun kinderen een betere toekomst hebben in een kinderrechtsgebouw dan thuis. In veel gevallen worden de 'weeshuizen' gerund als 'business'; waarbij de inzet van vrijwilligers die hun tijd inzetten en geld doneren wordt misbruikt over de rug van kinderen. In landen als Nepal is er bewijs dat vrijwilligerswerk in kinderrechtenhuizen bijdraagt aan de handel van kinderen voor deze 'weeshuisindustrie'. Het geld dat er verdiend kan worden door het aanbieden van vrijwilligersplekken en toeristentripjes in een kinderrechtsgebouw ertoe bij dat kinderen onder valse voorwendselen weggehaald worden bij families. En in Haïti bijvoorbeeld gebeurt het ook dat kinderen met opzet ondervoed zijn zodat meer buitenlanders worden aangemoedigd donaties te sturen^{xii}. Inmiddels is er ook aangetoond dat het weghalen van kinderen bij hun families met als doel hen te plaatsen in een kinderrechtsgebouw waar geld te verdienen valt aan goedbedoelende maar slecht geïnformeerde vrijwilligers of toeristen, onder de officiële definitie van kinderhandel valt^{xiii}.
- *Toegang tot kwetsbare kinderen wordt normaal.* Door het openstellen van het kinderrechtsgebouw voor vrijwilligers en andere bezoekers zijn kwetsbare kinderen ook toegankelijk voor mensen met verkeerde intenties. Er zijn verschillende zaken bekend van misbruik en mishandeling door vrijwilligers in een kinderrechtsgebouw^{xiv}. Ook wordt de toegang van ongeschoolde medewerkers tot kwetsbare kinderen – iets dat in Nederland niet is toegestaan – genormaliseerd.

Zolang vrijwilligers, stagiairs en andere bezoekers donaties geven of op een andere wijze bijdragen aan het kindertehuis, blijven de deuren van kindertehuizen wagenwijd open en wordt er niet genoeg gedaan om de kinderen te beschermen. Ook wanneer een kindertehuis goed georganiseerd, gecontroleerd en tijdelijk is, zijn de meeste vrijwilligers en stagiairs niet opgeleid om met kwetsbare kinderen te werken. Bovendien is de context vaak onbekend en zijn de meeste vrijwilligers en stagiairs niet in staat zich voor de lange termijn te verbinden aan een kindertehuisproject, wat hechtingsproblemen in de hand werkt bij toch al erg getraumatiseerde kinderen.

Wat dan wel? Steun dan gezinnen en gemeenschappen!

Als er helemaal geen vrijwilligers of stagiairs komen helpen, worden de problemen van kinderen dan niet juist erger? Nee, goed georganiseerde en gecontroleerde kindertehuisprojecten zijn namelijk niet afhankelijk van vrijwilligers en stagiairs; zij hebben stabielere inkomsten en voldoende permanent en professioneel personeel om de juiste ondersteuning te bieden. Door vrijwilligerswerk of stage in een kindertehuis houdt je een praktijk in stand die schadelijk is voor het kind.

Wij roepen je daarom op om te zoeken naar andere manieren om bij te dragen aan de ontwikkeling van kwetsbare kinderen in de wereld. Verdiep je in of doneer aan programma's die kinderen helpen in hun eigen gezin en familie te blijven Deze

programma's richten zich bijvoorbeeld op het versterken van gezinnen en gemeenschappen, economische ontwikkeling, positief ouderschap, maatschappelijk werk, gezinszorg en de ontwikkeling van wetten en beleid om kinderen te beschermen. Lees onze criteria voor een goed project op <https://www.stopweeshuistoerisme.nl/criteria/>.

Better Care Network Netherlands

Wanneer je vrijwilligerswerk of een stage hebt gedaan of wilt gaan doen in een kindertehuis en je advies of ondersteuning zoekt, neem dan contact op met Better Care Network Netherlands^{xv}, het kennisplatform in Nederland gericht op zorg voor kinderen zonder 'thuis' in ontwikkelingslanden.

Better Care Network Netherlands heeft een website met tal van tips en achtergrondinformatie over het werken met kwetsbare kinderen en heeft **richtlijnen** ontwikkeld voor organisaties die vrijwilligers uitzenden en ontvangen. Ook is BCNN beschikbaar voor trainingen en advies over vrijwilligerswerk en stages met kwetsbare kinderen.

Voor meer informatie ga naar

- www.bettercarenetwork.nl
- www.stopweeshuistoerisme.nl
- volg ons op **Facebook** en **Instagram**
- Of neem contact op via info@bettercarenetwork.nl

ⁱ Corinna Csáky (2009) Keeping Children Out of Harmful Institutions, Why we should be investing in family-based care. Save the Children.

ⁱⁱ Ministry of Social Affairs, Veterans and Youth Rehabilitation. (2011). A Study of Attitudes Towards Residential Care in Cambodia, 48 – 49.

ⁱⁱⁱ Browne, K. (2009). The risk of harm to young children in institutional care. Save the Children, UK and The Better Care Network

^{iv} Nelson, C., Zeanah, C., Fox, N. (May 2009). The Effects of Early Deprivation on Brain Behavioural Development: Bucharest Early Intervention Project. Oxford University Press.; Tobias, D. Moving from Residential Institutions to Community-Based Social Services in Central and Eastern Europe and the former Soviet Union. The World Bank. 2000.

^v Stein, M.; Verweijen-Slannescu, R. 2012. When Care Ends: Lessons from Peer Research. Insights from Young People on Leaving Care in Albania, The Czech Republic, Finland and Poland. Innsbruck: SOS Children's Villages International

^{vi} Browne, K. (2009). The risk of harm to young children in institutional care. Save the Children, UK and The Better Care Network.

^{vii} United Nations. "Guidelines for the Alternative Care of Children", 15th June, 2009, A/HRC/11/L.13, 9.

^{viii} Pradhan PM, Bhatta G, Bam K. Cost-effectiveness of models of care quality for children affected by HIV and AIDS in Nepal, Health Prospect 2012;11:19-25

^{ix} <http://www.outreachinternational.co.uk/news/volunteering-orphanage/>

^x Ucembe, S. (2016). Mijn ervaring met vrijwilligers: opgroeien in een Keniaans 'weeshuis'. <https://www.oneworld.nl/wereld/mijn-ervaring-met-vrijwilligers-opgroeien-een-keniaans-weeshuis>

^{xi} http://www.huffingtonpost.com/jennifer-morgan/forprofit-orphanages-keep_b_838206.html

^{xii} Handel in nepweeskinderen - <https://eenvandaag.avrotros.nl/item/handel-in-nepweeskinderen/>

^{xiii} Doore, K.E. (2016). Paper orphans: exploring child trafficking for the purpose of orphanages; UN Special Rapporteur for the Human Rights Council on the Sale of Children, Child Prostitution and Child Pornography benadrukt hoe volontourism een vraag creert naar het handelen in kinderen voor uitbuiting, p. 15

^{xiv} Terre des homes and UNICEF, 2008. Adopting the Rights of the Child: A Study on Inter-Country Adoption and Its Influence on Child Protection in Nepal. Nepal: Terre des Hommes

^{xv} Het netwerk is een initiatief van Defence for Children-ECPAT, ICCO/KerkinActie, Kinderperspectief, SOS Kinderdorpen, UNICEF Nederland, Wereldkinderen en Wilde Ganzen.

Wil je meer weten?

Website:
www.bettercarenetwork.nl

E-mail:
info@bettercarenetwork.nl